

סוד המלחמה והשלום*

הרב שאר ישוב כהן

“ה' איש מלחמה – ה' שמו, רבי יהודה אומר הרי זה מקרא עשיר במקומות הרבה” (מכילתא בשלח פ”ד).

מאמר חז”ל מופלא זה הציג כב’ אבי מורי ורבי, הרב הנזיר הקדוש זצ”ל, בראש ברזו הידוע: “לבני הישיבות בצבא ישראל”, שנכתב בעיצומה של מלחמת השחרור והמצור על ירושלים, תש”ח. על עומק כוונתו באותו ענין אפשר לעמוד מתוך עיון נוסף בדבריו על נושאי המלחמה והשלום שנתפרסמו בחוברת מיוחדת תחת השם “מגילת מלחמה ושלום”¹. ואכן, דומה שפסוק זה נוקב ויורד לעומק הרעיון של נושא המלחמה והשלום מבחינת תפיסת האלהות שביהדות וסולם הערכים של יעודי בני ישראל.

נציג תחילה את השאלה המרכזית: כלום לפנינו שני מושגים שבעצם מהותם אינם יכולים לדור בכפיפה אחת והם תרתי דסתרי – או מלחמה או שלום, כמקרא שכתוב: “מפי עליון לא תצא הרעות והטוב” (איכה ג, לח) – או שמא לפנינו שני פנים של ענין אחד, שני לבושים של השכינה העליונה, הכל לפי הענין, לפי המקום ולפי הזמן?

באותה מכילתא ממשיכים חז”ל ומביאים דברים על שמו והופעתו-התגלותו של הקב”ה: “מגיד שנגלה עליהם בכל כלי זיין” ולהלן רשימה מפורטת של כלי זיינו של הקב”ה הנזכרים במקראות הרבה “שומע אני שהוא צריך לאחת מכל המידות האלו, תלמוד לומר ה' איש מלחמה ה' שמו בשמו הוא נלחם ואינו נלחם באחר מכל הכלים”. דברים נפלאים אלה מלווים במאמר חז”ל שני הבא אחריהם העוסק במישרין בבעיית היסוד של האלהות – “השניות” כביכול, שאינה אלא אחדות אמיתית. “ה' איש מלחמה” – למה נאמר? לפי שנגלה על הים בגיבור עושה מלחמה, שנאמר: “ה' איש מלחמה; נגלה בסיני, כזקן מלא רחמים, שנאמר ויראו את אלהי ישראל. וכשנגאלו מה הוא אומר: ‘וכעצם השמים לטוהר’ וכו’ שלא

1) מתוך דברים שנאמרו בישיבת “מרכז הרב” ליום השנה העשירי להסתלקותו של אבי מורי נזיר האלהים זצ”ל.

2) הרב דוד הכהן “מגילת מלחמה ושלום”, הוצאת נזר דוד, ירושלים, תשל”ר, בעריכת הרב סוף יוסף טולידאנו.

ליתן פתחון פה לאומות העולם לומר שתי רשויות הן. אלא 'ה' איש מלחמה, 'ה' שמו'. הוא על הים, הוא במצרים, הוא לשעבר, הוא לעתיד לבוא, הוא בעולם הזה, הוא לעולם הבא וכו' יש גיבור במדינה שמשקינאה וגבורה לובשתו אפילו אביו ואפילו אמו ואפילו קרובו, הכל מכה בחמה והולך לו. אבל הקב"ה אינו כן. 'ה' איש מלחמה, 'ה' שמו', 'ה' איש מלחמה — שהוא נלחם על המצריים, 'ה' שמו — שהוא מרחם על בריותיו, שנאמר 'ה' אל רחום וחנון וגו'".

מושג האלהות המתגלה בפנים הרבה, המגיע למזיגה הנפלאה של דין ורחמים בזמן הגאולה, שאז יתגלה 'ה' בטהרתו העילאית כעצם השמים לטוהר, שהוא יוצר אור ובורא הושך עושה שלום ובורא מלחמה, עושה טוב ובורא רע — הוא המתגלה לאצילי בני ישראל המוסרים נפשם באהבה על קדושת שמו יתברך ועושים עצמם הדום לשכינה לבנת הספיר, כעצם השמים לטוהר. על כן רבותינו במכילתא (שם) מוסיפים דברים נשגבים בנושא קידוש השם, דברים הנוקבים ויורדים עד תהומה של נפש: 'ה' איש מלחמה — אפשר לומר כן? והלא כבר נאמר: 'הלא את השמים ואת הארץ אני מלא' וכו' ומה תלמוד לומר איש מלחמה? מפני חיבתכם ומפני קדושתכם — אקדש שמי בכם".

נמצאנו למדים: כשמדובר באלהות, השניות שבמלחמה ושלוש אינה אלא אחדות אמיתית, אך כשמדובר בבני אדם רגילים, תכונות המלחמה ותכונות השלום סותרות זו את זו באופן מהותי ויסודי. הזקן — דן, הצעיר — נלחם, איש החסד — זן מפרנס, איש המלחמה — יעיר קנאה יריע אף יצריח, על אויביו יתגבר. אכן, תכונת איש החסד והשלום מנוגדת באופן מהותי לאיש הקרב והמלחמה. רק לעיתים נדירות עולות שתי התכונות בקנה אחד ונוצרת הארמוניה של מלחמה ושלוש. מלחמה המביאה לידי שלום. זו היא תכונה משיחית שנתכרך בה דוד המלך. להנחילה אחריו לדורות. למשיח צדקנו שעליו נתנבא ישעיהו הנביא: "ונחה עליו רוח ה' חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'". כאן בלבד נוצרה ההארמוניה הנפלאה של זה שעליו נאמר: "והיכה ארץ בשבט פיו, וברוח שפתיו ימית רשע". אך אחר כך יתעלה: "והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו". מתוך כך יגיע העולם כולו, עולם החי ועולם האדם, למדרגה העליונה של שלום בצהי — "וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ וכו' ושעשע יונק על חור פתן וכו' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". אין להשיג תכונה נפלאה זו אלא מתוך דביקות עילאית במידותיו של הקב"ה — כדבריי של התנא האלהי אבא שאול: "מה הוא חנון אף אתה חנון, מה הוא רחום אף אתה רחום". וכן פוסק הרמב"ם (הלכות דעות פ"א ה"ז) "כך למדו בפירוש מצוה זו: מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון. מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום. מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש. ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותם הבינויים: ארך אפים, ורב חסד, צדיק וישר ותמים, גיבור וחזק וכיוצא בהן. להודיע שהן ררכים טובים וישרים ותייב אדם להנהיג עצמו בהן".

על דרך זה אנו אומרים: מה הוא מצד אחד מלך שהשלום שלו וכל הופעתו מעוטרת תלג חיזור, שלג לבן, שהוא סמל השלום, ומן הצד השני ה' איש מלחמה "חבש כובע ישועה בראשו הושיע לו ימינו וזרוע קדשו". והוא בא מאדום חמוץ

בגדים מבצרה". והוא הוא אשר "ירנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ושיב לצריו". והוא הוא "אל נקמות ה' אל נקמות הופיע, הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים". כך יזכה האדם לדבוק במידותיו של הקב"ה ויתעלה למדרגות הגבוהות הללו. מדרגות אשר בהן מצד אחד יהיה מאלה אשר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים, אך מן הצד השני יהיה כל כולו וכל הוייתו דבק בשלום ורודף אחריו. יהיה מתפלל תמיד לשלום וכל מעשיו לא יהיו מכוונים אלא אליו, "בקש שלום ורדפהו", כאב את המלחמה כרע הכרחי החולף, ורודף אחר השלום כטוב נצחי ובר־קיימא, שלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, כמקרא שכתוב: "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", שמו של הקב"ה – שלום.

חזונו של נביא האמת והשלום, ישעיהו, מעלה את העולם כולו לשלום של שלמות עליזנה, כמו שאמרה תורה: "והשבתי חיה רעה מן הארץ", ודרשו חז"ל: "משביתם שלא יניקו... וכן הוא אומר זגור זאב עם כבש וכו' ונער קטון נוהג במ, ואריה כבקר יאכל תבן" (תורת כהנים ויקרא כו, ו).

ב"מגילת מלחמה ושלום" מביא אמו"ר זצ"ל את דברי הרמב"ן והאברבנאל על הקשר שבין אכילת בשר וטריפת החיות אחת את רעותה, לבין קלקול העולם, ולעומתם את חזון ארץ־ישראל באחרית הימים, בעת קיום המצוות שיהיה כאשר היה העולם בראשיתו, בגן־העדן שלפני החטא. אז יהיה העשב לאכלה. וכך כותב הוא בפרק "חזון אחרית הימים":

"ועניינו, שאכילת הבשר לבעלי חיים מוליד בו אכזריות חמה ותכונה רעה. נוכשנתן רשות לנוח ולבניו לאכל בשר, אמר 'אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש', מפני שחשש, שמפאת האכזריות והזדון אשר יתילך בהם מאכילת הבשר יהרגו איש את אחיו. בעבור זה ייעד הנביא, שבימות המשיח 'אריה כבקר יאכל תבן', שמוזה יזון, לא מאכילת הבשר, ולכן לא יהיה בו אכזריות חמה ושטף אף, ולא ירעו ולא ישחיתו".

אז בתום מלחמות האדם באדם, ותהיה התעלות העולם, כימי קדם, והיה בן מאכל האדם, כלאדם הראשון, 'כל עשב זרע זרע... ואת כל העץ אשר בו פרי זרע זרע לכם יהיה לאוכלה'".

לכן נצטוונו בצאתנו למלחמה לקרוא לשלום תחילה לפני שנכנס לקרב וכן לימדנו רבותינו בספרי: "תרע לך כמה גדול כוחו של השלום שאפילו המלחמה, שאין אדם יורד לתוכה אלא בחרבות וברמחים, אמר הקב"ה: כשתהיו הולכין לעשות מלחמה – לא תהיו פותחין תחילה אלא בשלום. מנין? ממה שכתוב בענין (דברים כו), 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום'".

הסינתיזה המופלאה בין איש מלחמה ואיש שלום, מופיעה בכל הדרה וסגולתה, בדמותו של הכהן הגדול מאחיו. הכהן – הוא סמל השלום, כמו שאמרו רבותינו: "הווי מתלמידיו של אהרן – אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן

לתורה. הכוהן מברך את עמו בשלום, וברכת כוהנים מסתיימת בשלום – "וישם לך שלום". ברם הכוהן הוא היוצא לפני אחיו למלחמה – הוא כוהן משיח מלחמה הניצב בראש הצבא, המדבר אל העם כמקרא שכתוב: "והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכוהן ודבר אל העם, ואמר אליהם: שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם".

דמותו של פנחס בן אלעזר בן אהרן הכוהן, היא שמסמלת יותר מכל את ההארמוניה של הקנאי איש המלחמה, הקם מתוך העדה ורומח בידו והזוכה לברכת השלום. "לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום". פנחס זה אליהו – מלאך הברית הרוכב על רכב אש וסוסי אש ומקנא לשם האל, והוא המיועד "להשיב לב בנים על אבות ולב אבות על בנים" ולהיות נביא השלום לעולם כולו.

ב"מגילת מלחמה ושלום" כותב אבי מורי על גבורת השלום את הדברים הבאים:

"כהן מברך בכל יום, וישם לך שלום, וישראל מתפללין שלוש פעמים ביום, שים שלום, שלום רב, ומוסיפים תפילה, אדיר במרום שוכן בגבורה, אתה שלום ושמן שלום. (כך! יש לשים לב – מתפללים על השלום אל השוכן בגבורה). ויש נוסחה: שוכן בגבורת שלום.

זאת אומרת, השלום זקוק לגבורה, השומרת עליו. הזיון, הצידו בנשק, ולמוד תכסיסי מלחמה, וחנוך בחורי העם לגבורת מלחמה, הוא צריך לשלום, להסיר הפחד והיראה מפני צר ואוייב, ללמד בני יהודה קשת.

וכך כל העמים, מזוינים צבאות, ולומדים מלחמה, ברצון וזאונס, מיראה ופחד, אחד מפני השני, ומקריבים בחירו בניהם, למולך המלחמה.

והתקוה, התוחלת, נשמת רוח אפינו, הוא החזון, חזון אחרית הימים, והיה באחרית הימים... לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

שם, בפרק "סוד המלחמה" הוא מעמיק לתורת הסוד, תורת הספירות ושמות הקודש על פי הפסוק: ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה, וביאורו של המקובל האלהי ר' יוסף גיקטיליא בספרו "שערי אורה", שער ג-ד. הדברים עתיקים ונשגבים. ונזכירם כאן רק במרומז:

"נמצאנו למדים: צבאות הוא שם הקודש המיוחד ל – ה' איש מלחמה, הוא ילחם לך, בצבאות ישראל.

והוא מיוחד לנצח והוד, נצח מימין והוד משמאל, הוד גבורה, חגור חרבך על ירך גבור, הודך והדרך, כי נצח והוד תרין ירכין, סמכין, שעליהם הגוף תפארת ישראל."

אמנם כנגד זה, ענין השלום הנרמז בסוד מודים דרבנן. שם אנו מתפללים ומודים על הניסים ועל הנפלאות ועל הגבורות ועל המלחמות ועל הישועות, ושם אנו מסיימים בתפילת ברכת הכוהנים ובתפילת שים שלום, וכמו שהוא כותב שם ב"מגילת מלחמה ושלום":

"ה' א' צבאות הם סוד מידת תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וסודו ליודעי תן".

ועוד עיין שם על דרכן של צורבין דרבנן הלוהטים באש קודש ה' צבאות ולוחמים מלחמות ההלכה, מלחמות התורה וגם מלחמות ה' ממש באויבי ישראל.

"כי מתלבש ה' לבוש הוד נוצח כל מלחמות ישראל ונפרע לנו מצרינו, ומשלם גמול לכל אויבי נפשינו. וצריכים אנו להודות למי שנתלבש לבוש הוד ונצח מלחמה, וזהו: 'אל ההודאות אדון הנפלאות'. ויסודו, סוף ההודאות, ברכת השלום".

נוסיף ונבהיר: אבי מורי, הרב הנזיר זצ"ל, לא התעלם מן הקושי הנורא ומן הסתירה המרעישה, שיש בין אידיאל השלום ובין הצורך להלחם ולשפוך דם. כמו שכתב בפרק "סוד המלחמה והשלום":

"יסוד השלום סמוך לצבאות, אדיר במרום שוכן בגבורת שלום. תכלית מלחמת הצבאות בנצח והוד הוא השלום, כריתת ברית שלום. כריתת ברית שלום הוא בהטפת דם — דם ברית. זאומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי".
היסוד הוא השלום.

בתפילה, פותחים בשלוש ראשונות: חסד — מגן אברהם, גבורה, ותפארת, קדוש. וחותרמין בשלוש אחרונות: נצח — רצון — רצה, הוד — מודים, ויסוד — שים שלום.
וכהן: מברך 'ישם לך שלום...'
וסומכין גאולה לתפילה.
וסוד הגאולה ביסוד השלום".

ויפה העיר המביא לדפוס שם לדברי ויקרא רבה פט, ט: "גדול השלום שכשמלך המשיח בא, אינו פותח אלא בשלום".
מצד אחד היה אבי מורי איש חסד ואיש שלום. בכל גימני נפשו היה מתעב רצח וסולד משפיכות דמים. וכך כתב ביומנו מימי מלחמת העולם השניה:

"המלחמה היא נגע צרעת האנושות בדורותינו ובכל הדורות לעולם. רציחה המונית כללית. רוצחים עשרות אלפי נפשות... מהרסים

הבניינים המפוארים והמוסדות הנעלים של הטיפריות והאומנות. הרס. וכל המוסיף להזמית ולהחריב ולהשמיד הוא המנצח, המצליח המשובח. הקריאה צריכה לפנות לעמים, להמוני העם ובחיריהם, במאמרים ובספרים לעורר תנועת שלום, בהתנגדות מוחלטת לרציחה הזמנית – המלחמה...”

אך מן הצד האחר, היה הוא עצמו, כל כולו, בוער באש קודש של אמונה במלחמת ה' לעם ישראל. כמו שכתב בעצמו ב"מזמור לדוד" "ה' נלחם לנו" ועוד שם: "והנה הופיע ה' אלהי צבאות ישראל, רוח גבורה נחה על שמשוני העם" ועוד:

"מי פעל ועשה זאת, קורא הדורות מראש, אל אלהי צבאות ישראל, רוח גבורה השרה על בניו, מלא רוח חרות ושואפי גאולת עם, רבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים”.

ואם ישאל השואל: כלום אין לך סתירה נוראה מזו: מצד אחד – קריאה לשלום, שלום עכשיו וכל עת, ושליחה מוחלטת של המלחמה ורצח ההמונים, ומן הצד האחר: קריאה למלחמת מצוה, לנקמה שיסודה הצדק, וליציאה לצבאות ה' בגבורים?

אכן, הדברים מתבהרים ומתבררים לכל עומקם ב"מגילת מלחמה ושלום" בפרק "מלחמה, שנאה, נקמה, כח וצדק"; בדיון המעמיק על מיני המלחמה: מלחמת מצוה, מלחמת רשות ומלחמת חובה; ובבירור הלכות המלחמה וביחוד בפרק "קריאה לשלום". נזכיר ראשי פרקים: יש מלחמה ויש מלחמה. יש מלחמת שחרור ויש מלחמת שיעבוד ויש מלחמות הדתות והדעות. מלחמת השחרור היא מלחמת המצוה, מלחמה שיש בה הגנה והתקפה כאחד. וכך כותב הוא בפרק "מיני המלחמה":

"מלחמת השחרור – הגנה והתקפה: אם המשעבד פנימי, בארץ, עורכים חבלות, מרביצים מכות בו, עד כי ימוג ויירך, או עד כי יפול ויסתלק, ויבוא השחרור, חירות העם בארצו. ואם האוייך מבחוץ, הכלל: 'הבא להורגך השכם והורגו' [התורה אמרה: בא להורגך השכם והורגו, ברכות נח ע"א; סב ע"ב; וסנהדרין עב ע"א. מדרש תנחומא זרבה – פנחס, על הכתוב יצור את המדיינים' (במדבר כה, יז) מכאן אמרו חכמים: 'הבא להורגך השכם והורגו']. עד שיבוא האוייב לארצך, תצא מלחמה עליו, וזאת התקפה לשם הגנה.

זו זו מלחמת מצוה, יצא החתן מהדרו וכלה מחופתה”.

אאמור, הרב הנויר זצ"ל, מרגיש את הצד היפה שבמלחמה, המגלה את הנעלה שבמידות האדם, מידת מסירות הנפש וביטול האינטרס האישי למען הצלת הזולת

ולמען שלום הכלל. ההקרבה האישית של האידיאל מודגשת ב"מגילת מלחמה ושלום" בהדגשה יתירה.

"הטוב שבמלחמה מתגלה, מסירות הנפש, ביטול היחיד לכלל האומה, לכלל ישראל וארץ ישראל, הקודש והמקדש, קידוש השם! כך מלחמות יהושוע, והשופטים המושיעים, חיילות בית דוד, החשמונאים ולוחמי מלחמות בית שני לפני חורבנו, ואחר כן תלמידי רבי עקיבא, לוחמי ביתר, ויחידי סגולה בגולה הארוכה, שמסרו נפשם להגנת ישראל, טף ונשים, ומקדש מעט. כל אלה, מכלל מלחמת מצוה, מלחמת השחרור וההצלה.

זו מצוה וחובה – חובת העם, הקם לשחרור ולגאולה...
...רק אויל יאמר: הבא להורגך התרפס לפניו, ופשוט צווארך, אולי יחוס, אולי ירחם.

זוהי כניעה של חסיד שוטה הגובלת לפשע.

ואם ביחיד הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בחיי העם, אומר דוד, 'ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר' ומכאן חובת הגיוס לצבא, לצבא ישראל, הנלחם לקיומו, ולשלומו. ו- 'ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום' העוז והכוח מביא לברכת השלום.

מלחמות השחרור – אלה מלחמות העמים הקטנים, בעמים הגדולים, המשעבדים. זו לא רק להגנת הגוף והממון מפני מנצליהם, המוצצים לשרם, ניזונים מפרי-עמלם, ומעבירים אותם להנאתם, אלא ביחוד שחרור הרוח, היציאה מעבדות לחרות, ומשעבוד לגאולה. זו מלחמת מצוה, מלחמת קודש".

זו הסינתיזה שבין מלחמה לשלום. זו ההארמוניה בין ההגות בתורה יומם ולילה, לבין היציאה לשרה הקרב למלחמות ישראל, כך ררשו חז"ל: "עדינו העצני, כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מערן עצמו כתולעת. ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על שמונה מאות חלל בפעם אחת, שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת".

לימדנו אבי מורי, שאין כל סתירה בין התמסרות בכל לב ובכל נפש ללימוד התורה בכל רמ"ח ושס"ה, למסירות נפש על קידוש ה' במלחמות ישראל. ברי שאין כל סתירה בין נאמנות ללא סייג לאידיאל השלום, לבין קבלת עול המצוה של מלחמת קודש להגנת העם ולשחרורו. שהרי אנו חיים בימים גדולים וקשים, ימי חבלי משיח, ימי לידת מלכות ישראל, וחלילה לנו ללומדי התורה, נאמני השלום עמוד למנגד. וכך כתב בכרוזו לבני הישיבות אשר בצבא ישראל ברומזו על פסוקי שירת דבורה הניצחיים:

"אתם, גדולים חקקי לב, נושאי התורה ועמודי תלמודה, חווי הגאולה ומצפים לישועה.

עת ה' העיר רוח גבורה על בחירי בני-ישראל, להחליץ ולצאת לחרוף
נפשם למות על גאולתנו וחירותנו.
אל דמי לכם, לשמוע שריקת עדרים, ולא לבוא לעזרת ה' בניבורים,
ולא להשתתף בצבאות ישראל".

אמנם בני התורה נקראים לתפקידים מיוחדים:

"ככהנים הגדולים החשמונאים ובניהם, כרבי עקיבא ותלמידיו,
ככהנים משוחי מלחמה, עליכם לעמוד במערכות המלחמה, לעודד
רוח העם, לטהר המחנה, להכשירם ממאכלי פיגול וטריפה, ולמנוע
מחלול שבת קודש, כשאינן הכרח לכך, לערוך תפילה בציבור, ביחוד
בשבתות ומועדי קודש, ולקבוע עיתים לתורה, ביחוד בהלכות השעה,
כמו הלכות מלכים ומלחמותיהם, ויהיה מחניך קדוש".

בדברים אלו נקבעו גרעיני הייעוד ההסטורי הנעלה של הרבנות הצבאית
בישראל, כשם שבישיבת מרכז הרב בין בחירי תלמידיו הונחו אדני הרעיון של
המחנה הגדול של בני תורה לוחמי צבאות ישראל, הידועים היום בשם "חיילי
ישיבות ההסדר". הדברים נתבררו לראשונה בפסקי ההלכה שנתפרסמו במלחמת
השחרור על ידי אבא מארי זצ"ל ועל ידי חברו הגדול והקדוש בנו יחידו של מרן הרב
זצ"ל, הגאון הצדיק ר' צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל – ראש ישיבת מרכז הרב במאמרו
"למצות הארץ" שזכיתי להיות מן המעוררים לכתיבתו והדפסתו בימים הגדולים.
"אמנם" – הדגיש אבי מורי זצ"ל:

"יש לקבוע סדרים, במועצות ודעת חכמי הישיבות והרבנים
הראשיים, שלא יתבטלו מוסדות התורה והישיבות, חס וחלילה, כי אם
לתומכם ולטעמם, על ידי סירור פלוגות, בסירוגין, ובהתחשב במצבים
שונים. ועזרו את אחיהם במלחמה, בתפילה לצור ישראל וגואלו".

בדברים אלה שכתב בשנת תש"ח, לברור הפסק בעניין חובת בני הישיבות
להשתתף בצבאות ישראל מבחינת ההלכה והאמונה, כלל אבא מארי קריאה של
אמונה ואחוזה אל חבריו, ראשי הישיבות הגדולות, גדולי התורה בישראל, בדברים
נרגשים כדלהלן:

"ואנו תפילה ותוחלה, כי ימים יבואו, וקרובים המה, ועיניהם ועינינו
יראו בישנת ישראל וישמחו, ויתקרבו הדעות והלבבות, והיה לב
ישראל אחד.
ואתם, המתנדבים בעם, ברכו ה', מקול מחצצים, יתנו צדקות ה',
לקדש שם שמים, להגדיל כבוד התורה, ולהרבות תפארת ישראל,
יברככם ה' וישמרכם, יאר ה' פניו אליכם וישם לכם שלום".

(2) נכלל בתוך "לנתיבות ישראל" א, קברצת מאמרים, מהדורה מחודשת ומתוקנת, ירושלים, תשל"ט, עמחים
קית ואילך.